

STICHTING VERDRONKEN GESCHIEDENIS

(www.verdrongengeschiedenis.nl)

**Beknopte handleiding voor het herkennen van oude natuur- en cultuursporen op het wad en rondom de waddeneilanden
(versie 2: mei 2007)**

figuur 1 Cultuursporen (akkergreppels?) nabij Schiermonnikoog (foto: Hidde Feenstra)

Inhoud:

INHOUD:	2
1. INLEIDING	3
2. WELKE SPOREN KUNNEN WORDEN AANGETROFFEN?	4
3. LIJST VAN VOORWERPEN DIE HANDIG ZIJN OM MEE TE NEMEN	5
4. MELDING VAN DE VONDSTEN	5
5. VOORBEELDFOTO'S VAN GEVONDEN SPOREN	6
6. BIJLAGE	10

1. Inleiding

De waddeneilanden verplaatsen zich voortdurend. Afhankelijk van de weersomstandigheden kunnen bepaalde bodemsporen aan het oppervlak zichtbaar worden. Omdat de meeste eilanden niet alleen in oostelijke, maar ook in zuidelijke richting opschuiven, liggen de interessante vondstplaatsen van vroegere bewoning of gebruik in de regel aan de west- en noordwestzijde van de bestaande eilanden. Maar ook in aan de oostzijde kunnen sporen in het zicht komen. Geulen verplaatsen zich voortdurend en doorsnijden dan soms oude lagen. Deze geulranden zijn daarom ook interessant om te inspecteren.

Vondsten zijn vooral interessant *in situ*. Als de vondst wordt weggenomen en er bijvoorbeeld geen coördinaten bij zijn, of sedimentmonsters van de plaats waar ze zijn gevonden, verliezen ze hun onderzoekswaarde.

Voor verder onderzoek is het altijd belangrijk om de vondstplaats en de waargenomen sporen goed te documenteren. Belangrijk is om met een GPS de coördinaten vast te leggen, en foto's te maken. De coördinaten worden in het RD-formaat gemeld (bv 222.535; 567.810) dus op de meter nauwkeurig, indien uw GPS dat aangeeft.

Bij aangetroffen objecten is het dan goed om de maten op te nemen, of het object samen met een ander voorwerp (bij voorkeur een meetlat) te fotograferen (zie foto fig. 2). Ook de bodemsamenstelling rondom een vondst is interessant. Wij zouden het op prijs stellen als er tevens een beetje sediment in het vondstzakje wordt toegevoegd en er een beschrijving van het sediment daar omheen (zand/klei/veen/schelprijk etc.) wordt gemaakt.

Indien er plantenresten in een oude kleilaag worden aangetroffen, is het zinvol daarvan een monster mee te nemen, samen met wat sediment er omheen. Dit geldt ook voor gekleurde lagen, of opvallende schelpen in de kleilagen. Deze kunnen dan verder onderzocht worden.

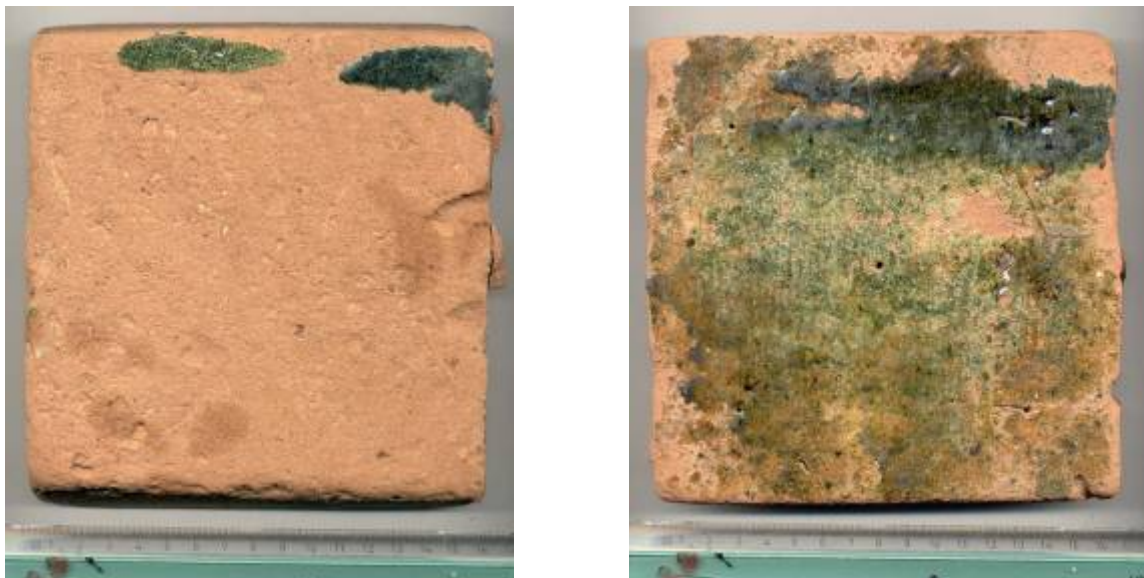
De vondstwaarneming dient bij voorkeur door middel van een meldingenformulier (zie bijlage) doorgegeven te worden aan de Stichting Verdrongen Geschiedenis. Deze draagt zorg dat de melding op de juiste plaats(en) terecht komt.

De beste tijdstippen om te zoeken zijn bij laagwater tijdens springtij, en dan vooral met oostenwind. Springtij valt rond volle maan of nieuwe maan. Op het internet kun je de laagste waterstanden op deze data opzoeken (<http://www.actuelewaterdata.nl/waterstand/> en <http://www.getij.nl/index.cfm?page=getijtafels&location=EEMSHVN>) De beste tijd om te zoeken is het *voorjaar* ('s winters is het vaak nog donker op de gunstige tijdstippen), en na harde stormen. Dan komt veel materiaal in beweging en wordt ook van alles blootgespoeld.

Men zoekt zowel aan de laagwaterlijn als langs de vloedlijn. Ook in het aanspoelsel kan namelijk na de laatste vloed van alles zijn achtergebleven. Goede dingen liggen zelden in hun eentje. Daarom is het raadzaam om, als er iets wordt gevonden, ook de omgeving zorgvuldig te inspecteren!

2. Welke sporen kunnen worden aangetroffen?

- **Akkers, greppels, ploegsporen, karrensporen.**
Deze sporen komen soms, na een storm, te voorschijn en kunnen binnen een paar dagen weer verdwijnen onder het zand. Afhankelijk van hoe de wind en de stroming van het water, worden ze soms definitief weggespoeld.
- **Sporen van waterputten.** Deze putten kunnen uit zoden zijn opgebouwd, of van op elkaar gestapelde houten tonnen. Ook combinaties zijn mogelijk.
- **Sporen van oude klei- of veenlagen.** Deze sporen duiden op oude kwelderafzettingen of oude duinvalleien. Daarin kunnen vergane plantenresten te zien zijn, ook kun je er nog wortels van planten in aantreffen. Ook het type schelp kan een indicatie van de ouderdom van de laag zijn. Indien er plantenresten worden aangetroffen, of schelpen, kunnen hiervan monsters meegenomen worden.
- **Sporen van paarden-, runder-, schapen- en geitenhoeven.** Deze sporen kunnen in oude kleilagen worden waargenomen.
- **Potscherven, bakstenen, dieren- ev. mensenbotten en houtresten** zijn objecten die eveneens voorkomen. Indien zij bijzonder lijken kunnen ze worden meegenomen, maar belangrijk is om altijd eerst een foto te maken van de situatie waarin de objecten zijn aangetroffen, en de coördinaten ervan vast te leggen. Van houten objecten kan een monster worden meegenomen van minimaal 1 cm³. Dit kan dan worden onderzocht op houtsoort.

figuur 2 Plavuis, links de achter-, rechts de voorzijde (16,5/17 x 16,5/17 x 3,5 cm) gevonden op Schiermonnikoog (Noordzeestrand, paal 5) (foto: Ernst Borstlap)

3. Lijst van voorwerpen die handig zijn om mee te nemen

- een GPS voor het bepalen en vastleggen van de coördinaten van een vondstlocatie
- een fototoestel
- een liniaal om naast het object te leggen; een Euromunt kan ook.
- een schepje en/of mes om een vlak mee te kunnen snijden, om inzicht te krijgen in de opbouw van de bodemstructuur.
- plastic zakjes voor archeologisch materiaal, met een (watervast) viltstift om er de coördinaten en de datum op te schrijven. Doe de vondsten van verschillende locaties in verschillende zakjes!
- een waterdicht doosje voor grondmonsters [hiervoor zijn de busjes waarin fotorolletjes worden verkocht heel goed]. Een plastic zakje (goed afsluiten!) mag ook.
- pen en papier om vondsten te omschrijven en evt. coördinaten, of plaatsaanduiding te noteren.

4. Melding van de vondsten

Het wordt zeer op prijs gesteld uw vondst(en) te melden door middel van een formulier van de Stichting Verdrongen Geschiedenis (zie bijlage). Dit formulier is ook te vinden op onze website www.verdrongengeschiedenis.nl

Indien noodzakelijk geeft de Stichting Verdrongen Geschiedenis de gegevens over de vondst door aan andere instanties.

Het melden van archeologische vondsten is een wettelijke verplichting (Artikel 47 van de Monumentenwet, 1988). Hiervoor is een vondstmeldingsformulier te vinden op www.archis.nl

5. Voorbeeldfoto's van gevonden sporen

figuur 3 Wortelstelsels van elzen op het Wad bij Esens (Duitsland) (foto: Axel Heinze)

figuur 4 Veenbodem op het Wad bij Esens met fundamente van een huis, Romeinse tijd (foto: Axel Heinze)

figuur 5 Wortelstelsels, met daarop mosseltjes, op het wad bij Esens (foto: Axel Heinze)

figuur 6 Middervoetsbeen van een paard, gevonden op het oosteinde van het eiland Juist. De zwarte kleur is veroorzaakt door een lang verblijf in de bodem (foto: Axel Heinze)

figuur 7 Contouren van een waterput waarvan de wand was opgebouwd uit zoden (foto: Axel Heinze)

figuur 8 Kleilagen van een oude kwelder komen weer tevoorschijn (Noordzeestrand Rottumerplaat)
(foto: Yvonne Nijluning)

figuur 9 Wielspoor (?) in oude kleilaag nabij Simonszand (foto: Yvonne Nijluning)

figuur 10 Zuigelingengraf in houten schaal op het Wad bij Esens, vroege Middeleeuwen
(foto: Axel Heinze)

figuur 11 Scherf van een kogelpot uit de 12^e of 13^e eeuw (westrand Rottumerplaat, maart 2007)
(foto: Marten de Leeuw, Groninger Museum)

6. Bijlage

“Stichting Verdrongen Geschiedenis”

Meldingsformulier vondsten en waarnemingen Waddenzee

Gegevens informant

Achternaam : .....

Voorletters : ..... Man/vrouw

Adres/Postbus : ..... Huisnummer : .....

Plaats : ..... Postcode : .....

Land : .....

Telefoon : ..... Fax : .....

E-mail : .....

Gegevens vondst/waarneming

Datum : .....

Locatie in RD coördinaten : X ..... Y .....
of WGS84 : NB ..... OL .....

Omschrijving locatie : .....
.....
.....
.....

Vondst/waarneming : .....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Foto's gemaakt? ja/nee

Vondst meegenomen? ja/nee

Waar bevindt zich de meegenomen vondst? .....

Mail dit meldingsformulier naar info@verdrongengeschiedenis.nl of verstuur het naar Y.C. Nijlunsing Oude Dijk 73, 9956 PB Den Andel.